

Zpráva Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14.11.1979, sp. zn. Cpj 41/79, ECLI:CZ:NS:1979:CPJ.41.1979.1

Číslo: 20/1980

Právní věta: K některým otázkám občanského soudního řízení o žalobách o určení otcovství a o popření otcovství /1/

Soud: Nejvyšší soud ČSR

Datum rozhodnutí: 14.11.1979

Spisová značka: Cpj 41/79

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Zpráva

Hesla: Dokazování, Doručování soudem, Náklady řízení, Opatrovník, Posudek znalecký, Předběžná opatření, Řízení před soudem, Rozhodnutí soudu, Účastníci řízení, Určování otcovství

Předpisy: 94/1963 Sb. § 51

§ 52

§ 53

§ 54

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Socialistická společnost má zájem na tom, aby rodinné vztahy mezi rodiči a dětmi spočívaly na pevných základech a aby tyto vztahy byly vždy spolehlivě zjištěny a řádně evidovány. Vzhledem k tomu má nemalý společenský význam i projednávání a rozhodování soudů ve věcech určení a popření otcovství.

A. Určení otcovství

1. Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.) stanoví v § 51 až § 54 vyvratitelné právní domněnky, jejichž použitím lze dospět k včasnému určení otcovství. K určování otcovství soudem podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod. dochází pouze tehdy, jestliže domněnka otcovství nesevřídčí ani manželu matky podle ustanovení § 51 zák. o rod., ani nedošlo k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle ustanovení § 52 a § 53 zák. o rod. (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 71/1965 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR).

Soudy jsou si vědomy významu a důsledku uvedených právních domněnek i pořadí, v jakém se uplatňují. Potřebné skutečnosti pro uplatnění těchto domněnek zjišťují z rodných listů dětí a ze spisů péče o nezletilé. Již v žalobách o určení otcovství bývá zpravidla uvedeno, že nedošlo k určení

otcovství podle ustanovení § 52 zák. o rod.

Také v průběhu soudního řízení o určení otcovství podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod. dochází ještě k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů podle ustanovení § 52 zák. o rod. Stává se tak často již při prvním jednání po poučení soudu, ale nezřídka i po provedení znaleckých důkazů. Prohlášení žalovaného o tom, že otcovství k dítěti uznává, bývá řádně protokolováno, stejně jako prohlášení matky o souhlasu s tímto prohlášením. Jestliže žalobu o ručení otcovství podala matka, soudy považují za tento souhlas matky skutečnost, že žalobu podala právě proti žalovanému muži a další souhlasné prohlášení matky již nevyžadují.

Domněnku otcovství ve smyslu ustanovení § 52 zák. o rod. zakládá jen takové souhlasné prohlášení rodičů, které odpovídá všem předpokladům uvedeným v tomto zákonném ustanovení a které je zcela určité. Prohlášení matky není v některých případech třeba (§ 52 odst. 3 zák. o rod.).

Pouhý projev žalovaného v řízení o určení otcovství, že je ochoten uznat otcovství, nezbavuje soud povinnosti, aby zjišťoval, zda žalovanému svědčí domněnka otcovství podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod., zda závažné okolnosti jeho otcovství nevyklučují, a aby rozhodl na základě bezpečně zjištěného stavu věci (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 44/1970 Sbírky soudních rozhodnutí). Byly zjištěny případy, že soudy se spokojily se zcela neurčitým prohlášením žalovaného muže, neposkytly mu náležité poučení ve smyslu ustanovení § 5 o. s. ř., aby své prohlášení formuloval způsobem odpovídajícím zákonu, popřípadě nevyžádaly souhlasné vyjádření matky, ačkoliv ho bylo třeba.

Ve věci sp. zn. 8 C 56/78 okresního soudu v Příbrami žalovaný prohlásil, že chce uznat otcovství k žalujícímu dítěti. Na základě tohoto prohlášení byla žaloba o určení otcovství vzata zpět a řízení bylo nesprávně zastaveno podle ustanovení § 96 odst. 1 o. s. ř.

Ve věci sp. zn. 9 C 95/76 okresního soudu v Českých Budějovicích žalovaný v průběhu řízení prohlásil, že je ochoten uznat otcovství k dítěti. Soud nevěnoval tomuto prohlášení žalovaného pozornost a nepoučil jej ani matku dítěte (která byla při jednání přítomna) ve smyslu ustanovení § 52 zák. o rod.; jednání odročil za účelem vyžádání souvisících spisů a teprve při dalším jednání vyhlásil rozsudek, jímž bylo žalobě vyhověno.

Ve věci sp. zn. 10 C 315/77 okresního soudu v Chebu žalovaný po provedení důkazu znaleckým posudkem z oboru sexuologie otcovství k dítěti uznal. Ze spisu však není patrné, že by matka s tímto uznáním vyslovila souhlas. Soud řízení o určení otcovství neprávne zastavil a rozhodl o úpravě práv a povinností rodičů k nezletilému dítěti podle ustanovení § 50 zák. o rod.

Podle ustanovení § 108 o. s. ř. soud řízení o určení otcovství zastaví, jestliže došlo k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů za podmínek uvedených v ustanovení § 52 odst. 2 zák. o rod. Tímto prohlášením rodičů je otcovství k dítěti zákonným způsobem určeno, soud nemá již o čem rozhodovat a jakékoliv další zajišťování je nepřípustné. Není proto správný postup těch soudů, které po určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů vyzývají žalobce, aby se vyjádřil, zda na žalobě o určení otcovství trvá, nebo zda ji bere zpět, ačkoliv podle ustanovení § 108 o. s. ř. nemohou postupovat jinak než řízení o určení otcovství zastavit bez ohledu na návrhy účastníků.

Ve věci sp. zn. 7 C 41/77 okresního soudu v Hradci Králové došlo v řízení o určení otcovství k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů. Soud vyzval opatrovníka dítěte, aby se vyjádřil, zda vzhledem k této okolnosti na žalobě trvá, nebo zda ji bere zpět. Teprve k této výzvě soudu opatrovník vzal žalobu zpět, soud usnesením zpětvzetí žaloby připustil a řízení zastavil. V odůvodnění usnesení je uvedeno, že zpětvzetí žaloby není v rozporu se zájmem společnosti a že řízení bylo zastaveno podle ustanovení § 96 odst. 1 o. s. ř.

Ve věci sp. zn. 4 C 631/78 okresního soudu v Břeclavi došlo během řízení k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, soud však řízení o určení otcovství nezastavil a rozsudkem jen schválil dohodu rodičů o úpravě práv a povinností rodičů k dítěti podle ustanovení § 50 a § 26 odst. 2 zák. o rod.

S řízením o určení otcovství je obligatorně spojeno řízení o výchově a výživě dítěte (§ 113 odst. 2 o. s. ř.).

Jestliže soud zastaví řízení o určení otcovství, protože bylo otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů (§ 108 o. s. ř.), trvá jeho příslušnost (§ 11 odst. 1 o. s. ř.) k rozhodnutí podle ustanovení § 50 odst. 1 zák. o rod., pokud výjimečně nedojde k přenesení příslušnosti podle ustanovení § 177 odst. 2 o. s. ř. na soud, v jehož obvodu má dítě bydliště. Stále se však ještě vyskytují případy, kdy soudy po zastavení řízení o určení otcovství považují neprávě věc za vyřízenou a nezabývají se již tím, zda jsou dány zákonné předpoklady pro rozhodnutí podle ustanovení § 50 odst. 1 zák. o rod.

Ve věci sp. zn. 4 C 104/78 okresního soudu Plzeň-jih po určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů soud řízení zastavil s poukazem na ustanovení § 104 o. s. ř (správně mělo být řízení zastaveno podle § 108 o. s. ř.); o výchově a výživě dítěte však nerozhodl, ačkoli rodiče nežili spolu.

Ve věci sp. zn. 5 C 281/77 okresního soudu v Berouně po zastavení řízení o určení otcovství podle ustanovení § 108 o. s. ř. byla schválena dohoda rodičů o výživném pro dítě; o výchově dítěte však rozhodnuto nebylo.

2. Rozhodnutí o určení otcovství podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod. je rozhodnutím o osobním stavu (§ 80 písm. a/ o. s. ř.), které je významné nejen pro dítě a pro ostatní zúčastněné osoby, ale i pro celou společnost. Úkolem soudů je dbát o to, aby skutečný stav věci byl zjištěn co nejúplněji (§ 6 a § 120 odst. 1 o. s. ř.). Zjišťování skutečného stavu věci ve věcech určení otcovství bývá mnohdy značně náročné a je mu proto třeba věnovat zvýšenou pozornost.

V řízení o určení otcovství je úkolem soudů, aby náležitým způsobem zjišťovaly nejen všechny okolnosti, které tvoří skutkový základ domněnky otcovství svědčící žalovanému ve smyslu ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod., ale se stejnou pečlivostí je třeba zjišťovat i případné závažné okolnosti, které - i když žalovanému svědčí domněnka otcovství - vylučují otcovství žalovaného muže (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 38/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). Soudy tedy musí především zjišťovat, zda se žalovaný s matkou dítěte v rozhodné době podle ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod. 2) pohlavně stýkal. Kdyby tato skutečnost zjištěna nebyla, není účelné ani hospodárné provádět mnohdy nákladně důkazy v tom směru, zda závažné okolnosti otcovství žalovaného vylučují. K těmto skutečnostem musejí soudy přihlížet již v přípravě jednání, při postupu v dokazování a volbě důkazních prostředků.

Základním důkazním prostředkem je především podrobný výslech žalovaného a matky dítěte 3) , protože při těchto výsleších jde o zjištění údajů, které často jinými důkazními prostředky zjišťovat nelze. Výslechy je tu třeba zaměřit především na otázky seznámení a vzájemných vztahů žalovaného a matky dítěte, zda matka měla v rozhodné době známost s jiným mužem, zda docházelo mezi nimi k souložím a v které době (s co nejpřesnějším časovým určením a s uvedením bližších okolností), na průběh těhotenství matky, na oznámení těhotenství žalovanému, dále na důkladné objasnění případných námitek k vyvrácení domněnky otcovství (zdravotní stav žalovaného, zda matka v době styku se žalovaným nebyla těhotná, doba narození dítěte apod.) a na zjištění podkladů pro rozhodnutí o výchově a výživě dítěte. Výslech by měl být prováděn zásadně u procesního soudu za účasti žalovaného i matky dítěte; musí být prováděn podrobně a musí být pečlivě protokolován. Při výslechu matky je třeba si ujasnit, zda je slyšena jako účastnice řízení, jako vedlejší účastnice nebo jako svědkyně v řízení o určení otcovství a tomu musí odpovídat i dané poučení (§ 126 a § 131 o. s.

ř.).

Teprve po zevrubném provedení výslechu žalovaného a matky dítěte je možné odpovědně uvažovat o provedení dalších důkazů, zejména svědeckých důkazů, potřebných k posouzení věrohodnosti těchto osob, popřípadě ke zjištění bližších okolností o průběhu známosti matky se žalovaným, nebo jiných okolností, které mohou mít význam pro posouzení věci.

Konečně je třeba provést důkaz listinami a spisy, které by měly být opatřeny již při přípravě jednání podle ustanovení § 114 odst. 2 písm. c/ o. s. ř.

Soudy věnují zjišťování existence domněnky otcovství žalovaného muže podle ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod. potřebnou pozornost; bylo však zjištěno i více případů, kdy řízení před soudem prvního stupně zůstalo v tomto směru neúplné. Výsledky matky i žalovaného muže nebyly vždy provedeny vyčerpávajícím způsobem se zřetelem na přesné zjištění doby souloží, rozpory ve výpovědích matky dítěte a žalovaného zůstaly někdy blíže neobjasněny a nebyly také vždy vyčerpány možnosti provedení důkazu výslechem svědků nebo listinami.

Ve věci sp. zn. 9 C 178/77 okresního soudu v Šumperku byl žalovaný muž určen otcem nezletilého dítěte, narozeného 24.1. 1976, když soud dospěl k závěru, že mezi matkou a žalovaným docházelo k souložím v rozhodné době pro početí dítěte. Pro tento závěr si soud neopatřil náležité skutkové podklady. Žalovaný jakýkoliv intimní styk s matkou dítěte popíral a výpovědi matky byly neurčité i rozporné. Soud nevyčerpal ani důkazní možnosti výslechem svědků, kteří měli být přítomni setkáním mezi žalovaným a matkou dítěte. Vzhledem k neúplnosti řízení v tomto směru došlo také potom ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně odvolacím soudem.

3. Vyskytují se případy, v nichž žalovaní muži sice doznávají soulože s matkou dítěte v rozhodné době, tvrdí však, že nejsou otcem dítěte, protože matkou souložila v rozhodné době s více muži. Domáhají se proto provedení znaleckého důkazu první zkouškou i u těchto dalších mužů. Některé soudy vycházejí z názoru, že námitkou více mužů, kteří souložili s matkou dítěte, není třeba se zabývat, jestliže žalovanému muži svědčí domněnka podle ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod. a nejsou dány ani jiné závažné okolnosti, které by otcovství žalovaného vylučovaly.

Znění ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod. neodůvodňuje názor, že prokázané pohlavní styky matky dítěte s jinými muži v rozhodné době jsou samy o sobě důvodem k zamítnutí žaloby o určení otcovství. Vyvrácení domněnky otcovství musí být zcela určité (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 4/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR).

Ze zásady materiální pravdy vyplývá ovšem pro soud povinnost zjistit skutečný stav věci co nejúčelněji (§ 6 a § 120 odst. 1 o. s. ř.) a provést všechny potřebné důkazy způsobem vyvrátit domněnku otcovství.

Jestliže žalovaný muž tvrdí, že není otcem dítěte a že otcem je jiný muž, kterého označí, a uvede pro toto tvrzení závažné důvody, pak nelze jeho tvrzení ponechat bez povšimnutí. V takových případech je třeba vyslechnout podrobně matku i označené muže a jejich stycích s matkou v rozhodné době. Jestliže soulože těchto mužů s matkou v uvedené době jsou prokázány, pak zákonná domněnka otcovství svědčí nejen žalovanému, ale i těmto mužům. Za této situace musí soud s přihlédnutím k ostatním výsledkům provedení dokazování uvážit, zda je třeba v zájmu zjištění skutečného stavu věci provést důkaz krevní zkouškou nejen u žalovaného, ale i u jiných mužů, jímž rovněž svědčí domněnka otcovství.

Při současné možné vylučovací schopnosti znaleckých důkazů (posudky hematologické včetně posudků provedených vyšetřením HLA skupinových typů bílých krvinek) lze zpravidla otcovství

neprávem označených mužů bezpečně vyloučit. Provedené znalecké dokazování v uvedených věcech přispívá nejen k zjištění skutečného stavu věci, ale také k přesvědčivosti soudních rozhodnutí a vede často i k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů.

Ve věci sp. zn. 7 C 201/77 obvodního soudu pro Prahu 5 matka připustila, že měla v rozhodné době styky i s dalšími muži. Soud tyto muže vyslechl k objasnění domněnky jejich otcovství k žalujícímu dítěti. Otcovství prvního muže bylo vyloučeno posudkem z oboru gynekologie a otcovství druhého muže bylo vyloučeno hematologickými posudky. Za dané procesní situace došlo pak k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů.

Ve věci sp. zn. 16 C 263/77 okresního soudu v Karlových Varech matka doznala, že v rozhodné době měla pohlavní styk nejen se žalovaným, ale i s dalším mužem. Soud nařídil provedení krevní zkoušky u obou mužů, oba byli hematologickým posudkem z otcovství vyloučeni a vylučující závěr byl potvrzen i vrchním dobrozdáním. Za této situace vzal opatrovník dítěte žalobu o určení otcovství zpět.

Ve věci sp. zn. C 119/77 okresního soudu v Semilech svědčila zákonná domněnka otcovství nejen žalovanému, ale i dalšímu muži. Soud prvního stupně provedl krevní zkoušku, a když tato zkouška žádného z mužů nevyloučila, provedl zkoušku vyšetřením HLA skupinových typů bílých krvinek. Druhá uváděná zkouška vyloučila z otcovství onoho dalšího muže. Otcovství pak bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů a soud prvního stupně řízení podle ustanovení § 108 o. s. ř. zastavil.

Opačná situace nastala ve věci sp. zn. 7 C 230/76 okresního soudu v Novém Jičíně, když byl z otcovství vyloučen žalovaný, nikoliv však další muž, s nímž měla matka v rozhodné době pro početí dítěte rovněž pohlavní styky.

4. Za otce dítěte se považuje muž, který s matkou souložil v době uvedené v ustanovení § 54 odst. 2 zák. o rod., pokud jeho otcovství závažné okolnosti nevyklučují. Jsou-li tedy soulože matky se žalovaným mužem prokázány, musí soudy vždy pečlivě hodnotit všechny okolnosti, které by mohly vést k závěru, že otcovství žalovaného muže je vyloučeno.

Žalovaní muži nečastěji namítají, že složení jejich krve vylučuje otcovství k dítěti a domáhají se hematologického dokazování. Jestliže toto dokazování vyznělo pro ně nepříznivě, nezřídka otcovství uznávají a dochází k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů. V případech ojedinělých souloží je namítáno, že žalovaný nemůže být otcem, narodilo-li se dítě se známkami nedonošenosti a nezralosti, nebo naopak se známkami přenošenosti. Zcela výjimečně je uplatňována neplodnost mužů v rozhodné době pro početí dítěte. V všech uvedených případech se provádí znalecké dokazování, které vzhledem k vývoji vědy se stává stále významnějším důkazním prostředkem ve věcech určení otcovství.

Využívání nových vědeckých poznatků z oboru hematologie rozšířilo možnosti znaleckého dokazování při určování otcovství a zvýšilo jeho důkazní hodnotu při objasňování důležitých okolností v těchto věcech. V současné době lze pro určení otcovství podat znalecký posudek, při kterém je prováděno vyšetřování až 20 skupinových systémů červených krvinek a lze předpokládat, že se tento počet bude dále zvyšovat.

Dalšího pokroku bylo dosaženo tím, že v soudní praxi mohou být využívány také poznatky získané v oblasti výzkumu otázek týkajících se transplantace lidských tkání. Tyto poznatky umožňují podávat ve věcech určení otcovství znalecké posudky vyšetřením HLA skupinových typů bílých krvinek. Tím se vytvořil nový typ krevní zkoušky, který vedl k dalšímu snížení podílu případů, kdy otcovství nelze vyloučit.

Základním znaleckým důkazem je krevní zkouška skupinových systému červených krvinek, která má v současné době značnou vylučovací schopnost. Znalci jsou povinni vyšetřit ty skupinové systémy červených krvinek, jejichž souhrnná vylučovací schopnost činí minimálně 80 , a současně jsou povinni uvést v posudku procento souhrnné vylučovací schopnosti vyšetřovaných systému, by mohl soud posoudit důkazní hodnotu znaleckého posudku (k tomuto závěru dospěla např. soudně lékařská sekce sboru pro znalecké otázky ministerstva spravedlnosti ČSR dne 8. 12. 1976).

Soudy ve věcech určení otcovství provádějí hematologické dokazování ve vhodných případech a jsou si vědomy toho, že každá vylučovací krevní zkouška podléhá revizní zkoušce (vrchnímu dobrozdání), provedené dalším znalcem na vyšší úrovni (srov. rozhodnutí uveřejněná pod č. 26/1967 a č. 53/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR; srov. např. i sdělení č. 4/1967 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti). Že provádění revizních krevních zkoušek není nadbytečné, potvrdily některé zjištěné případy, kdy touto zkouškou byly odstraněny omyly, k nimž při první krevní zkoušce došlo.

Ve věci sp. zn. 9 C 42/77 obvodního soudu pro Prahu 3 žalovaný doznával soulože s matkou dítěte v rozhodné době, tvrdil však, že není otcem dítěte. Krevní zkouška žalovaného z otcovství vyloučila na základě skupinového systému Hp (matka Hp 2 - 1, dítě Hp 1 - 1, žalovaný Hp 2 - 2). Revizní krevní zkouškou byl však zjištěn omyl prvního znalce, protože u všech zúčastněných osob byla zjištěna skupina Hp 2 - 2, takže nebylo možné činit žádné závěry na vyloučení žalovaného z otcovství ve skupinovém systému Hp. Prvý znalec také tento omyl po novém rozboru krve matky a dítěte připustil. Když pak ani zkouška HLA antigenů v systému bílých krvinek otcovství žalovaného nevyloučila (ačkoliv její vylučovací schopnost byla v daném případě 99,12) a vedla k označení otcovství žalovaného jako velmi pravděpodobné, byl žalovaný muž určen otcem dítěte.

Znalecké posudky provedené vyšetřením HLA antigenů skupinových typů bílých krvinek soudy často provádějí v těch případech, kdy krevní zkouška v systému červených krvinek otcovství žalovaného nevyloučila, kdy však vzhledem k výsledkům provedeného dokazování lze mít pochybnosti o otcovství žalovaného. Jde zpravidla o případy, kdy pověst matky dítěte není dobrá, jsou tvrzeny její styky s jinými muži, které nelze bezpečně zjistit, popřípadě jsou zjištěny jiné okolnosti, které odůvodňují závěr, že je třeba provést toto znalecké dokazování, které má vysokou vylučovací schopnost. Také v některých zjištěných případech znalec provádějící krevní zkoušku v systému červených krvinek provedení této zkoušky výslovně doporučuje.

Rovněž při provádění důkazu vyšetřením HLA skupinových systému bílých krvinek musí ovšem dbát o to, aby odborným závěrům předcházelo náležité zjištění potřebných podkladů, i o to, aby závěr této zkoušky o vyloučení muže z otcovství dítěte byl ověřen další zkouškou [vrchním dobrozdáním]. 4) Je třeba postupovat obdobným způsobem, jaký je v praxi zaveden v případech vylučujících posudků provedených vyšetřením skupinových systému červených krvinek. Tento postup má své opodstatnění, neboť i při vyšetření HLA skupinových typů bílých krvinek se mohou vyskytnout některé serologické a genetické nepravdivosti a kromě toho i u tohoto typu znaleckého dokazování má význam komplexnost použitých diagnostických sér, nehledě k možnosti vlivu případných zevních faktorů.

Znalecké posudky z oboru lidské genetiky přicházejí v praxi soudů v malém počtu případů, a to zřejmě proto, že podle současného stavu vědy mohou vést jen k pravděpodobným závěrům (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 14/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). Ani se zřetelem na současnou vysokou vylučovací schopnost hematologického zkoumání nelze však vylučovat přínos znaleckých posudků z oboru lidské genetiky, a to zejména ve spojení s dalšími v úvahu přicházejícími znaleckými důkazy (např. důkazem krevní zkouškou, posudkem znalce gynekologa apod.) a se zřetelem na otázku věrohodností či nevěrohodností účastníků, která ve sporech o určení otcovství bývá otázkou základní. Pokud posudek z oboru lidské genetiky přichází v úvahu, je ovšem třeba jej

vzhledem k jeho povaze a účelu provádět teprve po hematologickém dokazování.

U některých soudů byly při zjišťování skutečnosti, zda závažné okolnosti žalovaného z otcovství nevylučují, prováděny důkazy posudky znalců z oboru cytogenetiky, spočívající ve zkoumání délky chromozómů Y v krvi dítěte a údajného otce. Vzhledem k tomu, že o vědecké hodnotě těchto posudků se vyskytovaly odchylné názory, učinilo ministerstvo spravedlnosti ČSR dotaz na ministerstvo zdravotnictví ČSR, zda je vhodné zmíněné znalecké posudky ve věcech určení otcovství provádět, jakou mají hodnotu a zda z hlediska současného stavu vědy mohou otcovství žalovaného muže bezpečně vyloučit. Podle sdělení ministerstva zdravotnictví ČSR z 27. 12. 1978 č. j. LP/2-200 není provádění znaleckých posudků cytogenetickou metodou při určování otcovství dosud dostatečně spolehlivě ověřeno tak, aby moderní metody stanovení jemné struktury chromozómu mohly být brány za základ pro vyloučení nebo dokonce pro stanovení pravděpodobnosti otcovství. V podstatě tentýž závěr vyplynul např. ze sdělení Československé akademie věd - Ústavu molekulární genetiky k dotazu městského soudu v Praze v některých projednávaných věcech určení otcovství. Z toho je patrné, že v současné době není vhodné provádět toto znalecké dokazování.

Posudky z oboru gynekologie a sexuologie nepřinášejí žádnou zvláštní problematiku a bývají prováděny výjimečně.

5. Ve věcech určení otcovství stále více tedy nabývá na význam, u znalecké dokazování, které často rozhodným způsobem ovlivňuje výsledky řízení. Je proto třeba dbát, aby postup soudů odpovídal zákonným předpisům, zejména ustanovením § 127 o. s. ř., zákona č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnících a vyhlášky č. 37/1967 Sb. vydané k provedení tohoto zákona (viz také přílohu k č. 3 jednacího řádu pro okresní a krajské soudy 5) o provádění některých důkazů a otázky s tím souvisící).

Při provádění znaleckého dokazování je třeba vycházet také ze směrnic ministerstva spravedlnosti ČSR z 15. 2. 1973 č. j. 10/73 - kontr. odb. o organizaci, řízení a kontrole znalecké a tlumočnické činnosti (č. 3/1973, částka 3 a 4 ročníku 1973 Sbírký instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR). Pro toto dokazování je vhodná znalost rozboru výsledků prověrky znalecké činnosti, provedené ministerstvem spravedlnosti ČSR a Nejvyšším soudem ČSR (ZT1 285/75 - Ko, Tpj 57/76, NcS 136/75), který byl dopisem náměstka ministra spravedlnosti ČSR ze dne 24. 6. 1977 č. j. N - 1401/77 zaslán všem předsedům krajských a okresních soudů v ČSR. V tomto rozboru bylo podrobně poukázáno na typické vady při ustanovování a výběru znalců, při vymezení jejich úkolů i při hodnocení znaleckého dokazování. 6)

Při úvaze o potřebě znaleckého dokazování musí soud přihlížet ke všem okolnostem případu i se zřetelem k významu skutečností, jejichž posouzení závisí na odborných znalostech. Nelze přehlížet okolnost, že znalecké dokazování ve věcech určení otcovství je náročné a nákladné a že proto k jeho provádění je třeba přistupovat uvážlivě za podmínek stanovených zákonem (§ 127 o. s. ř.). Málo je zatím využíváno ustanovení § 127 odst. 4 o. s. ř., podle něhož místo posudku lze použít potvrzení nebo odborné vyjádření příslušného orgánu, o jehož správnosti nemá soud pochybností. Použití postupu podle ustanovení § 127 odst. 4 o. s. ř. nebrání případnému dodatečnému ustanovení znalce (viz č. 1/1975 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 5).

Čl. 14 zmíněné směrnice ministerstva spravedlnosti ČSR z 15. 2. 1973 upozorňuje znovu na to, že soud v zájmu plynulosti a hospodárnosti soudního řízení ustanoví znalce až po shromáždění všech skutkových podkladů potřebných pro provedení znaleckého úkonu. Soudy mají tedy provést všechny potřebné důkazy k všestrannému objasnění rozhodných skutečností a opatřit si i listinné důkazy (rodný list dítěte, porodopis, lékařskou dokumentaci) potřebné pro podání posudku. Soudy však ne vždy takto postupují, čímž dochází k průtahům v řízení a někdy i k pochybnostem o správnosti znaleckých posudků.

Ve věci sp. zn. 5 C 32/75 okresní soud v Rychnově nad Kněžnou před vyžádáním posudku znalce z oboru sexuologie nezajistil potřebnou dokumentaci k ověření tvrzení žalovaného, že prodělal onemocnění pohlavní chorobou. Tvrzení žalovaného bylo rozporné o době i o průběhu onemocnění. Z nepřesných tvrzení žalovaného vycházel i znalec, který spojoval závěr o neplodnosti žalovaného, popřípadě o snížení jeho plodnosti, s podělanou chorobou. Tím se stalo, že v písemném posudku znalec oplozovací schopnost žalovaného nevyloučil; při výslechu u soudu se však bez bližšího odůvodnění od tohoto posudku odchýlil a možnost oplodnění vyloučil. Soud pak na základě tohoto posudku žalobu o určení otcovství zamítl.

Ke stížnosti pro porušení zákona, podané generálním prokurátorem ČSR, bylo uvedené rozhodnutí Nejvyšším soudem ČSR pod sp. zn. 1 Cz 52/78 zrušeno a soudu prvního stupně uloženo, aby opatřil potřebnou lékařskou dokumentaci, z níž by byla zjištěna přesná soba i průběh nemoci žalované, aby provedl znovu důkaz posudkem z oboru sexuologie a tento posudek zhodnotil podle ustanovení § 132 o. s. ř.

Ve věci sp. zn. C 363/75 okresní soud Praha - západ zamítl žalobu o určení otcovství na základě znaleckého posudku z oboru gynekologie, když dospěl k závěru, že v době, kterou znalec připustil jako možnou pro početí dítěte, se matka se žalovaným nestýkala. Soud náležitě nezjistil a neověřil si dobu, kdy mělo dojít k poslední souloži matky se žalovaným, ač to bylo možné, a přehlédl, že znalecký posudek v některých směrech vycházel z pouhých předpokladů znalce, takže netvořil spolehlivý základ pro rozhodnutí. Z uvedených důvodů byl také rozsudek soudu prvního stupně zrušen rozsudkem Nejvyššího soudu ČSR sp. zn. 1 Cz 59/68.

Podle ustanovení § 13 odst. 1 vyhlášky č. 37/1967 Sb. je soud, který v řízení znalce ustanovil, povinen ve svém opatření vymezit úkol znalce, a to podle okolností případu také pomocí otázek, aby se takto znalec zabýval jen takovými skutečnostmi, k jejichž posouzení je třeba odborných znalostí. Vymezení úkolů znalcům je zvláště důležité, zejména při posudcích z oboru gynekologie a sexuologie. Nestačí znalce pouze ustanovit a zaslat mu spis bez bližšího pokynu, čím se má zabývat a k čemu a v jakých otázkách má zaujmout své odborné stanovisko. Při dokazování krevní zkouškou, kdy úkol znalce bývá zpravidla zřejmý, se někdy zcela nesprávně ukládá znalci právní posouzení věci, které je povinností soudu.

Podle ustanovení § 127 odst. 1, věta čtvrtá, o. s. ř. místo výslechu znalce může se soud v odůvodněných případech spokojit s jeho písemným posudkem. To je praktické v těch případech, kdy lze důvodně předpokládat, že k doplnění nebo objasnění posudku nebudou vznášeny dotazy. Ovšem i tehdy, když se soud spokojil písemným posudkem, je třeba provést dodatečný výslech znalce, pokud je to třeba vzhledem k obsahu posudku nebo k jiným okolnostem uváděným účastníky řízení. Výslech znalce není zpravidla třeba provádět při dokazování krevní zkouškou a u posudků z oboru lidské genetiky; bývá ovšem zpravidla účelný při posudcích z oboru gynekologie a sexuologie. V některých případech již z písemného posudku vyplývá nutnost výslechu znalce se zřetelem k dalšímu postupu ve věci.

Ve věci sp. zn. 4 C 7/77 okresního soudu v Rokycanech žalovaný tvrdil, že dítěti byla provedena transfúze krve, takže složení jeho krve nemusí odpovídat skutečným biologickým hodnotám zděděných po rodičích. Soud správně k této otázce znalce vyslechl.

Ve věci sp. zn. 8 C 275/76 okresního soudu v Chebu žalovaný otcovství k dítěti popíral a krevní zkouška na červené krvinky vyzněla v tom smyslu, že otcovství žalovaného nelze vyloučit; znalec je hodnotil jako nerozhodné, spíše negativní, s číselnou hodnotou 45 Vzhledem k tomuto posudku i k ostatním výsledkům provedeního dokazování znalce při výslechu doporučil vyšetření HLA skupinových typů bílých krvinek. Tento posudek žalovaného z otcovství bezpečně vyloučil a byl také potvrzen revizní krevní zkouškou.

Ve věci sp. zn. C 632/74 okresního soudu Praha - západ krevní zkouška v systému červených krvinek žalovaného z otcovství nevyloučila. Vzhledem k tomu, že byla provedena jen v omezeném počtu skupinových systémů, soud vyslechl znalkyni, zda lze provést zkoušku i v dalších systémech a zda by bylo vhodné vyšetření HLA skupinových typů bílých krvinek.

Znalecký posudek je soud povinen hodnotit stejně jako jiný důkaz podle ustanovení § 132 o. s. ř. Soudy jsou povinny hodnotit, zda posudky vycházejí ze jistěných skutečností, zda nejsou rozporné a zda z hlediska pravidel logického myšlení jsou přesvědčivé (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 4/1969 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). Soudy z těchto hledisek posudky mnohdy nehodnotí a někdy vadné posudky berou za podklad pro svá rozhodnutí v tak závažných věcech jako je určení otcovství. V rozsudcích jsou posudky hodnoceny jen paušální formulací, že totiž o správnosti posudku nebylo důvodu pochybovat a že se soud ztotožnil s posudkem pro jeho objektivitu; často dokonce hodnocení posudku vůbec chybí.

Ve věci sp. zn. 17 C 1639/70 okresního soudu v Mostě bylo rozsudkem určeno otcovství žalovaného muže, i když posudek provedený vyšetřením HLA skupinových typů bílých krvinek a provedené vrchní dobrozdání jeho otcovství nevyloučily. Znalecké posudky se však lišily v nálezu o složení krve matky dítěte, a proto se rozcházel i závěr obou znalců ohledně dědičnosti znaku HLA 27 zjištěného v krvi dítěte.

Odlišnost skutkového podkladu v posudcích obou znalců měla být podnětem k tomu, aby soudy osobu stupňů odstranily pochybnosti o bezvadnosti posudků, na nichž založily svá rozhodnutí, a pokud by nebyly spolehlivým způsobem odstraněny, bylo třeba posoudit, zda není namístě provést posudek jiným znalcem. I z těchto důvodů byla obě uvedená rozhodnutí zrušena rozsudkem Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 1 Cz 62/78.

Také při znaleckém dokazování je třeba postupovat co nejúčelněji a dbát o to, aby při jeho provádění nedocházelo k průtahům. Při ustanovení znalce je třeba vždy uvést lhůtu, v níž má znalec úkon provést (§ 12 odst. 1 vyhlášky č. 37/1967 Sb.).

Znalecké posudky jsou odevzdávány převážně včas ve stanovených lhůtách a k průtahům dochází jen výjimečně, zejména při posudcích z oboru lidské genetiky. Při dokazování krevní zkouškou je třeba vyčkat, až dítě dosáhne jednoho roku věku (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 60/1961 Sbírky rozhodnutí čs. soudů); jinak průtahům dochází v těch případech, kdy žalovaný se ke znalci nedostaví, popřípadě nelze zjistit jeho pobyt. Někdy ovšem ani soudy nesledují, zda stanovené lhůty byly znalcem dodrženy.

V praxi soudů není důsledně využíváno ustanovení § 141 odst. 1 o. s. ř. o složení zálohy na náklady znaleckého dokazování.

O odměně znalce a o náhradě vzniklých nákladů má soud rozhodnout bez průtahů po podaném vyúčtování, a to nezávisle na skončení věci, v níž byl posudek proveden. Po právní moci rozhodnutí o nárocích znalce se přiznaná odměna a náhrada nákladů znalce neprodleně vyplatí. Stav v tomto směru je u některých soudů stále neuspokojivý. O znalečném je rozhodováno často až po odstupu značné doby a k jeho výplatě dochází někdy až po pravomocném skončení věci. Takový postup vyvolává oprávněné urgencyy a stížnosti znalců. Také předsedové soudů nesledují, zda se o odměnách a náhradách nákladů znalců rozhoduje včas.

6. S řízením o určení otcovství je spojeno řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte (§ 113 odst. 2 o. s. ř.). Soud je tedy povinen současně s určením otcovství rozhodnout, komu dítě bude svěřeno do výchovy a jak má každý z rodičů přispívat na jeho výživu. Podle ustanovení § 26 odst. 3 zák. ko rod. (§ 50 odst. 2 zák. o rod.) soud při rozhodování o právech a povinnostech rodičů nebo při schvalování

jejich dohody vždy přihlédne k tomu, aby byly zajištěny nejpříznivější podmínky pro zdárný vývoj dítěte v uvědomělého občana. S ohledem na toto zákonné ustanovení spočívá správné rozhodnutí soudu v bezpečném posouzení toho, který z rodičů má lepší předpoklady, aby vychovával nezletilé dítě ve smyslu zásad obsažených v ustanovení § 13 zák. o rod.

Je základním předpokladem správného rozhodnutí o výchově nezletilého dítěte, že soud si musí opatřit spolehlivý podklad provedením a zhodnocením všech rozhodných důkazů k objasnění těch skutečností, které charakterizují osoby rodičů i prostředí, v němž rodiče žijí. 7) Stejně musí soudy zjišťovat odůvodněné potřeby dítěte i schopnosti a možnosti otce pro bezpečné rozhodnutí o výživě dítěte. 8)

S řízením o určení otcovství spojeno řízení o výchově a výživě nezletilého dítěte není věnována často potřebná pozornost a význam tohoto spojeného řízení bývá někdy podceňována, ačkoliv v něm jde o otázky velmi závažné. Pokud jde o výchovu dítěte nezjišťují soudy vždy výchovné schopnosti a možnosti rodičů ani prostředí, v němž žijí, a vycházejí zřejmě z názoru, že výchova u soudem určeného otce stejně nepřichází v úvahu. Také nezjišťují schopnosti a možnosti otce k výživě dítěte za celé rozhodné období a spokojují se někdy i s výpověďmi rodičů při posledním jednání. Pokud soudy vyžadují potřebné podklady, děje se tak někdy opožděně a pokud do vyhlášení rozsudku nedojdou, rozhoduje se bez nich. Takový postup bývá pak důvodem ke zrušování rozsudků soudů prvního stupně odvolacím soudem a vede i k nežádoucím průtahům.

Ve věci sp. zn. 4 C 78/76 okresního soudu Plzeň - jih soud vyžádal zprávy o výchovném prostředí a o možnostech a schopnostech rodičů k výživě dítěte. Zprávy došly v dubnu a květnu 1976; ve věci byl vyhlášen rozsudek 24. 8. 1978 a při rozhodování o výchově a výživě dítěte soud vycházel z těchto zpráv starších více než dva roky.

Ve věci sp. zn. 7 C 96/78 schválil okresní soud v Hradci Králové dohodu rodičů o výchově a výživě dítěte, ačkoliv neměl zjištěno výchovné prostředí dítěte a zpráva o výdělcích otce došla až za měsíc po skončení věci.

Popření otcovství¹. Návrhy na popření otcovství podávané u soudů jsou zpravidla zdůvodněny poukazem na ustanovení § 58 odst. 1 zák. o rod. a tvrdí se v nich, že je vyloučeno, že by žalující manžel matky (bývalý manžel) mohl být otcem dítěte. Pokud se žalobce (manžel nebo bývalý manžel) dovolával ustanovení § 58 odst. 2, věta první, zák. o rod., často bylo v řízení zjištěno, že žalobce s matkou dítěte souložil v rozhodné době, nebo že při uzavírání manželství věděl o jejím těhotenství, takže použití tohoto zákonného ustanovení nepřicházelo v úvahu (§ 58 odst. 2, věta druhá, zák. o rod.). Rozlišování uvedených případů popření otcovství věnují soudy pozornost a průzkumem nebyla zjištěna pochybení.

Jde vesměs o případy, kdy otci dítěte svědčí zákonná domněnka otcovství. Uvedená skutečnost bývá patrna z provedeného dokazování, z rozvodových spisů, ze spisů péče o nezletilé a z ostatních listinných dokladů. Pochybením soudů někdy bývá, že uvedenou skutečnost nezjišťují a že z protokolů o jednání není patrné, zda příslušnými listinami a spisy, které měl soud k dispozici, byl proveden důkaz ve smyslu ustanovení § 122 odst. 1 a § 129 odst. 1 o. s. ř.2. Soudy náležitě zjišťují, zda návrh na zahájení řízení o popření otcovství byl podán v šestiměsíčních lhůtách uvedených v ustanoveních § 57 odst. 1, § 59 odst. 2 a § 61 zák. o rod. Pokud je třeba zjistit, kdy se manžel matky o narození dítěte dověděl, nespokojují se soudy zpravidla jen jeho tvrzením, ale provádějí v tom směru potřebné dokazování.

Ve věci sp. zn. 25 C 32/77 okresní soud v Karviné zamítl žalobu manžela matky o popření otcovství k dítěti, narozenému 30. 3. 1971, když zjistil, že otec se o narození dítěte dověděl nejpozději 22. 9. 1975, takže žaloba byla podána po uplynutí lhůty uvedené v ustanovení § 57 odst. 1 zák. o rod.3.

Rozhodnutí soudu o popření otcovství má závažné důsledky pro všechny účastníky řízení, především pro nezletilé dítě, a proto soud v řízení o těchto věcech musí vyvinout maximální úsilí ke zjištění skutečného stavu věci. Soud musí zaměřit dokazování především na okolnosti, které by mohly vést k závěru, že současný právní stav otcovství k dítěti neodpovídá stavu skutečnému. Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.) připouští vyvrácení zákonné domněnky otcovství jen tehdy, jestliže důkaz v tom směru je určitý a nezvratný (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 14/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR a pod č. 7/1970 Sbírky soudních rozhodnutí).

Některé soudy se stále ještě spokojují pouze se souhlasnou výpovědí matky dítěte a jejího manžela (bývalého manžela), popřípadě s výpovědí svědka, který se považuje za skutečného otce dítěte. Je nutné zdůraznit, že tyto důkazy postačují pro závěr o vyloučení otcovství jen tehdy, jestliže z nich vyplývá zcela určitě a nezvratně, že mezi matkou dítěte a mužem, jemuž zatím svědčí domněnka otcovství, nemohlo dojít v rozhodné době k pohlavním stykům. Jinak je třeba provádět další dokazování, zejména posudky z oboru hematologie, které při daných vylučovacích možnostech konkrétně přispívají ke zjištění skutečného stavu věci.

Ve věci sp. zn. 3 C 131/78 okresní soud v Pelhřimově vyhověl žalobě o popření otcovství bez provedení krevní zkoušky, ačkoliv manželé ještě v rozhodné době pro početí dítěte měli pohlavní styky. Soud si sám zjistil krevní skupiny účastníků a domnělého otce (lékaře) a sám posoudil, že žalobce otcem dítěte není, nýbrž že otcem je jiný muž.

Ve věci sp. zn. 4 C 308/77 vyhověl okresní soud v Jičíně návrhu jen na základě výpovědi matky, jejího manžela a domnělého otce, a to přesto, že rodiče dítěte po celou dobu trvání manželství v době projednávání věci u soudu spolu žili ve společné domácnosti. Teprve po zrušení věci odvolacím soudem bylo provedeno znalecké dokazování.

Provádění znaleckých důkazů v řízení o popření otcovství není příliš početné. Nejčastěji bývá prováděno hematologické dokazování v systému červených krvinek i vyšetřením HLA skupinových typů bílých krvinek; ojediněle byly provedeny i důkazy posudky z oboru gynekologie k bližšímu určení doby početí dítěte.

I když se ve sporech o určení otcovství již vžila praxe, že závěr krevní zkoušky o vyloučení otcovství musí být ověřen revizní krevní zkouškou (vrchním dobrozdáním), bylo ve věcech popření otcovství zjištěno i více případů, kdy soudy revizní zkoušku neprovedly, ačkoliv z výsledků hematologického dokazování vyvozovaly závěry o vyloučení otcovství. 4. V řízení o návrzích generálního prokurátora ČSR 9) na zahájení řízení o popření otcovství podle ustanovení § 62 odst. 1 zák. o rod. dochází k pochybením soudů např. v tom, že hematologické posudky opatřené v rámci předběžného prokurátorského šetření jsou v řízení pouze přečteny a neprovádí se znalecké dokazování podle ustanovení § 127 odst. 1 o. s. ř.; vylučující výsledky krevních zkoušek se neověřují vrchním dobrozdáním ani v těch případech, když to je účastníky řízení navrhováno.

C. Některé další procesní otázky řízení o ručení a popření otcovství 1. Zákon o rodině (zákon č. 94/1963 Sb.) upravil i otázky aktivní a pasivní legitimace při podávání žalob o určení, popřípadě popření otcovství (§ 54 a násl. zák. o rod.).

Řízení o určení otcovství bývá zpravidla zahájeno žalobou nezletilých dětí, zastoupených příslušnými národními výbory jako opatrovníky (srov. § 15 písm. b/ zákona č. 129/1975 Sb.) /10/ zmocněnými k podání žaloby jménem dítěte. Matky podávají žaloby o určení otcovství jen výjimečně. Ojediněle byly zjištěny případy, kdy matky podaly žaloby o určení otcovství jako zákonné zástupkyně dětí v rozporu s ustanovením § 37 odst. 2 zák. o rod. Někdy si soudy dostatečně neuvědomují postavení matek dětí v řízení zahájeném na návrh dětí, jednají s nimi jako s účastníky řízení o určení otcovství a vyslychají je v tomto řízení po poučení podle ustanovení § 131 o. s. ř. V některých případech byla zjištěna i

pochybení v otázkách pasivní legitimace v řízení o určení otcovství.

Ve věci sp. zn. 6 C 714/78 okresního soudu v Lounech matka podala žalobu o určení otcovství proti opatrovníkovi ustanovenému podle § 55 zák. o rod. a proti nezletilému dítěti. Soud tento nedostatek pasivní legitimace u dítěte nechal bez povšimnutí a rozsudkem bylo žalobě matky vyhověno proti oběma žalovaným.

Není-li domnělý otec naživu, podává se žaloba o určení otcovství proti opatrovníkovi, kterého soud ustanovil (§ 55 zák. o rod.). Pasivně legitimovaným v takových případech není zemřelý domnělý otec, zastoupený opatrovníkem, nýbrž opatrovník, 11) který musí být ustanovením před zahájením řízení. Příslušnost soudu se pak řídí ve smyslu ustanovení § 84 os. ř. bydlištěm opatrovníka, nikoliv posledním bydlištěm domnělého otce, který již není naživu.

Ve věcech popření otcovství jde o žaloby podávané stejně měrou matkami nezletilých dětí a manžely nebo bývalými manžely matek dětí. Žaloby o popření otcovství podané muži, jejichž otcovství bylo určeno souhlasným prohlášením rodičů, jsou zcela výjimečné. Také ve věcech popření otcovství dochází v otázkách legitimace účastníků v některých případech k pochybením, která ani během řízení nejsou někdy odstraněna.

Ve věci sp. 7 C 594/78 okresního soudu v Liberci směřovala žaloba matky jen proti manželu, nikoli proti žijícímu nezletilému dítěti.

Ve věci sp. zn. 14 C 565/78 téhož soudu podali žalobu o popření ve smyslu ustanovení § 61 zák. o rod. matka a nezletilé dítě proti jeho otci. 2. Návrhy na zahájení řízení ve věcech určení otcovství mají zpravidla potřebné náležitosti podle ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř. (§ 42 odst. 3 o. s. ř.). Jde vesměs o návrhy sepsované pracovníky oddělení péče o rodinu a děti ONV na předepsaných tiskopisech. Soudy však musí dbát o to, aby návrhy obsahovaly všechny potřebné skutkové a časové údaje o stycích matky dítěte s žalovaným mužem a označení důkazů, které tyto údaje dokládají. V některých návrzích chybějí např. návrhy ve věcech výchovy a výživy nezletilých dětí a také usnesení o ustanovení opatrovníka nebývá vždy připojeno k návrhu, ačkoliv se v návrhu na něj poukazuje.

Návrhy na zahájení řízení v věcech popření otcovství jsou převážnou většinou sepsovány zástupci účastníků z řad advokátů nebo jsou sepsovány u soudu. nedostatky se vyskytují v návrzích, které si účastníci sepsují sami. V takových případech soudy musejí pečovat o to, aby nesprávná nebo neúplná podání byla upravena nebo doplněna, a poskytovat v tomto směru účastníkům potřebné poučení (§ 5 a § 43 odst. 1 o. s. ř.).

Např. ve věci sp. zn. 4 C 233/78 obvodního soudu pro Prahu 3 žalobce zaslal soudu podání o osmi řádcích, z něhož nebylo patrné, kdy se dítě narodilo, kdy se jeho narození dověděl a proč je vyloučeno jeho otcovství k dítěti. Nebyly uvedeny ani důkazy, jichž se žalobce dovolával. Soud prvního stupně přesto o tomto návrhu jednal a potřebné skutečnosti zjišťoval teprve během řízení. 3. Vedlejší účastenství podle ustanovení § 93 o. s. ř. přichází ve věcech určení otcovství výjimečně. Jako vedlejší účastnice vstupují do řízení matky v případech, kdy žalobu o ručení otcovství podalo nezletilé dítě. Vzhledem k tomu, že tuto žalobu může podle ustanovení § 54 odst. 1 zák. o rod. podat i matka, je její zájem na výsledku sporu evidentní. Soudy však nepoučují vždy náležitě (§ 5 o. s. ř.) o možnosti tohoto vstupu matky do řízení o určení otcovství a o právních následcích tohoto vstupu.

Vedlejším účastníkem řízení o určení otcovství se stává matka tehdy, jakmile dojde soudu její oznámení o tom, že vstupuje do řízení a ke kterému účastníku se připojuje. Toto oznámení lze učinit písemně nebo ústně do protokolu a musí z něho být jasný úmysl ke vstupu do řízení. Někdy se soudy spokojují neurčitými vyjádřeními matek, že hodlají vstoupit do řízení nebo že vstoupí do řízení, aniž by se postaraly o upřesnění takových prohlášení.

Ve věci sp. zn. 4 C 370/77 okresního soudu v Mladé Boleslavi v řízení o určení otcovství zaslal zástupce matky soudu přípis, v němž uváděl, že matka ho zmocnila k zastupování a že žádá, aby byl volán ke všem jednáním. Ačkoliv v uvedeném oznámení není uvedeno, že matka vstupuje do řízení o určení otcovství jako vedlejší účastnice, soud s ní jako s účastnicí tohoto řízení jednal a přiznal jí také náhradu nákladů řízení. Bylo však třeba objasnit, zda matka vstoupila kdo řízení o určení otcovství jako vedlejší účastnice nebo zda zmocnila advokáta k zastupování v řízení o úpravě výchovy a výživy nezletilého dítěte. V druhém z těchto případů by ovšem neměla nárok na náhradu nákladů řízení (§ 146 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.).

Vstup matky do řízení o určení otcovství se uskutečňuje již jejím oznámením soudu. Přípustností vedlejšího účastnictví se zabývá soud teprve tehdy, když některý účastník namítne nepřipustnost takového vstupu (§ 93 odst. 2 o. s. ř.). Nesprávná je proto praxe těch soudů, které o přípustnosti vstupu matky do řízení o určení otcovství rozhodují usnesením ve všech případech, aniž by některý z účastníků vznesl v tomto směru námitku.⁴ Již z povahy řízení o určení a popření otcovství vyplývá, že může dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem. Proto v tomto řízení nemůže být nezletilé dítě zastoupeno žádným z rodičů, nýbrž je třeba, aby bylo zastoupeno opatrovníkem (§ 37 odst. 2, 3 zák. o rod.).

Vzhledem k tomu, že převážná část žalob o určení otcovství je podávána nezletilými dětmi, bývá opatrovník ustanovením soudem péče o nezletilé (§ 88 písm. c/ o. s. ř.) současně se zmocněním k podání žaloby za nezletilého. Usnesením o ustanovení opatrovníka bývá připojováno k žalobě o určení otcovství. Vzhledem k tomu, že v rámci přípravy jednání (§ 114 o. s. ř.) soudy vyžadují také spisy péče o nezletilé, lze z nich zjistit, zda byl opatrovník dítěti řádně ustanoven.

V některých případech procesní soud nadbytečně sám znovu po zahájení řízení o určení otcovství ustanovil opatrovníkem národní výbor, ačkoliv tento národní výbor byl již ustanoven opatrovníkem soudem péče o nezletilé.

Ve věci sp. zn. 10 C 1041/78 okresního soudu v Děčíně byl okresní národní výbor zmocněn soudem péče o nezletilé pouze k podání žaloby za nezletilého, aniž by byl současně ustanoven opatrovníkem dítěte. Soud s národním výborem jednal jako s opatrovníkem dítěte, aniž by během řízení vydal usnesení o ustanovení opatrovníka.

Pokud žalobu o určení otcovství podala matka, musí být opatrovník dítěte ustanoven soudem péče o nezletilé, nikoliv procesním soudem.

I pro řízení o popření otcovství je k ustanovení opatrovníka nezletilému dítěti příslušným soud péče o nezletilé podle ustanovení § 88 písm. c) o. s. ř. Procesní soud by mohl přikročit k ustanovení opatrovníka jen tehdy, kdyby bylo nebezpečí z prodlení (§ 29 odst. 1 o. s. ř.); usnesení o ustanovení opatrovníka procesním soudem je třeba vždy doručit všem účastníkům řízení.

Při ustanovení opatrovníka je soud povinen vymezit rozsah jeho práv a povinností z hlediska účelu, pro který byl opatrovník ustanoven (§ 84 zák. o rod.). Soudy někdy nevěnují obsahu usnesení o ustanovení opatrovníka potřebnou pozornost a přehlížejí, že opatrovník byl nezletilému dítěti ustanoven pro jiné řízení než o popření otcovství (např. pro řízení o rozvod manželství rodičů dítěte nebo pro řízení o výchově a výživě).⁵ Příprava jednání podle ustanovení § 114 o. s. ř. ve věcech určení otcovství musí být vzhledem k povaze věci, složitosti skutkových zjištění a dokazování zvlášť pečlivá a promyšlená. 12) Musí být zaměřena tak, aby již při prvním jednání mohl soud provést podrobné výslechy žalovaného a matky nezletilého dítěte k objasnění styků žalovaného s matkou dítěte v rozhodné době pro početí dítěte. V tom směru je třeba již v rámci přípravy jednání obstarat potřebné důkazy, zejména listinné důkazy

Vzhledem k tomu, že jde o rozhodnutí o osobním stavu dítěte, je třeba vždy zjistit současný stav zápisu v matrice (v knize narození). Proto již v rámci přípravy jednání je třeba obstarat rodný list dítěte nebo výpis matriky. od narození dítěte až do podání žaloby (což může být ve značném časovém odstupu) dochází totiž někdy ke změnám v osobním stavu dítěte, které bývají zjišťovány teprve během řízení; tím dochází ke zbytečným průtahům. Některé soudy již v rámci přípravy jednání uvedené písemnosti vyžadují; jsou ve spisu založeny, avšak ze zápisů o jednání není patrné, že jimi byl proveden důkaz.

Již v rámci přípravy jednání je třeba vždy vyžádat a připojit spis soudu péče o nezletilé, jehož obsah je význam pro řízení o určení otcovství a mnohdy i pro posouzení věrohodnosti žalovaného muže a matky dítěte.

Podle okolností případu je třeba vyžádat spisy o popření otcovství, případně jiné spisy o určení otcovství k témuž dítěti, spisy o rozvodu manželství matky, trestní spisy apod. Některé soudy také správně již v rámci přípravy jednání vyžadují porodopisy, lékařskou dokumentaci s spisy prenatální poradny.

V rámci přípravy jednání je třeba vyžádat také zprávy o výchovném prostředí dítěte a o osobních, rodinných a majetkových poměrech matky i žalovaného. Mají-li zprávy státních orgánů a společenských organizací sloužit ke zjištění skutečného stavu věci a ke správnému rozhodnutí v zájmu nezletilého dítěte, je třeba aby dotazy soudů byly formulovány jasně a přesně i z toho hlediska, jak je zajištěna výchova dítěte ve smyslu ustanovení § 31 zák. o rod. Dotazy posílané soudy jsou někdy kusé, takže vyžádané zprávy pak neposkytují všechny potřebné informace.

Již při přípravě jednání je třeba vyžadovat zprávy o výtěžkových poměrech matky a žalovaného muže pro rozhodnutí podle ustanovení § 50 zák. o rod. Během řízení jsou pak vyžadovány další zprávy tohoto druhu, někdy i několikrát, přičemž podané zprávy mnohdy nepokrývají celé období od narození dítěte. Při vyžadování těchto zpráv je tedy třeba postupovat uvážlivě a vyžadovat je tehdy, je-li jich podle průběhu řízení třeba. Nepromyšlený postup v tomto směru ztěžuje rozhodování soudů o výživném pro nezletilé děti a někdy také zatěžuje organizace, u nichž matky a žalovaní muži pracují.⁶ V řízení o určení otcovství se zájem společnosti promítá jako zájem na rychlém a spolehlivém zjištění a stabilizování právních vztahů mezi rodiči a dětmi a na včasném vytváření předpokladů pro řádnou výchovu a výživu dětí; to je třeba mít na zřeteli v každém konkrétním případě při úvaze, zda má či nemá být připuštěno zpětvzetí návrhu na zahájení řízení o určení otcovství. 13) Tvrzení matky, že dítě osvojí muž, který s ní uzavřel manželství, nestačí pro závěr, že zpětvzetí žaloby o určení otcovství není v rozporu se zájmem společnosti. 14) Obdobně je třeba posuzovat zájem společnosti ve věcech popření otcovství.

Ve věcech určení otcovství dochází ke zpětvzetí žaloby zpravidla v důsledku toho, že otcovství žalovaného muže je na základě znaleckého dokazování vyloučeno, že žalovaný muž byl po celou dobu rozhodnou pro narození dítěte ve výkonu trestu odnětí svobody anebo v případech, kdy řízení o určení otcovství by muselo být zastaveno podle ustanovení § 108 o. s. ř. Ve věcech popření otcovství dochází ke zpětvzetí žaloby v případech, kdy na základě provedeného dokazování je zřejmé, že domněnka otcovství nemůže být vyvrácena. V uvedených případech soudy správně zpětvzetí návrhu připouštějí.

Zcela nesprávně však ve věci sp. zn. 4 C 374/77 okresní soud v Semilech připustil zpětvzetí žaloby o určení otcovství a řízení zastavil, když opatrovník žalujícího dítěte vzal žalobu zpět s odůvodněním, že matka byla zbavena rodičovských práv podle ustanovení § 44 odst. 3 zák. o rod. Zbavení rodičovských práv matky nejen nečiní zbytečným určení otce dítěte, nýbrž naopak jeho určení zdůrazňuje. zpětvzetí návrhu bylo za dané situace v rozporu se zájmem společnosti a soud je neměl připustit.

Ve věci sp. zn. 9 C 731/77 připustil okresní soud Brno - venkov zpětvzetí žaloby o určení otcovství jen na základě sdělení, že dítě bylo osvojeno, přičemž ze spisu není patrné, zda k osvojení došlo a zda šlo o osvojení zrušitelné nebo nezrušitelné. Při osvojení zrušitelném je připuštěn zpětvzetí žaloby v rozporu se zájmem společnosti.

Ve věci sp. zn. 9 C 336/76 okresního soudu v Gottwaldově došlo k připuštění zpětvzetí žaloby o určení otcovství po zjištění, že dítě je v péči budoucích osvojitelů podle ustanovení § 69 zák. o rod. Ani tato péče nebyl dostatečným důvodem k připuštění zpětvzetí žaloby, když nebylo jisté, zda vůbec k osvojení dítěte dojde a zda půjde o osvojení nezrušitelné.

Ve věci sp. zn. 8 C 56/78 okresního soudu v Příbrami žalovaný prohlásil v řízení o určení otcovství, že by otcovství k dítěti uznal. Na základě tohoto prohlášení opatrovník nezletilého dítěte vzal žalobu zpět, soud zpětvzetí připustil a řízení zastavil. Připuštění zpětvzetí žaloby bylo tu v rozporu se zájmem společnosti, když nedošlo k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů.

O zpětvzetí návrhu jde jen tehdy, jestliže projev účastníka nezanechává pochybnosti o jeho obsahu a smyslu (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 82/1970 Sbírky soudních rozhodnutí). Soudy musí poskytovat navrhovatelům poučení podle ustanovení § 5 o. s. ř. a vést je k tomu, aby jejich projevy byly jasné, určité a nezanechávaly žádných pochybností o jejich smyslu.

Ve věci sp. zn. 7 C 531/78 okresního soudu v Kolíně žalobce ve věci popření otcovství zaslal soudu přípis, v němž uvedl, že „bere zpět všechny zkoušky o popření otcovství“. Soud blíže nezkoumal, zda navrhovatel měl v úmyslu vzít zpět žalobu o popření otcovství, zpětvzetí žaloby připustil a řízení zastavil.

Ojedinele byla zjištěna pochybení v tom směru, že soudy rozhodovaly o připuštění zpětvzetí návrhu, ačkoliv návrh byl vzat zpět dříve, než začalo jednání (§ 96 odst. 3 o. s. ř.).

7. Ve věcech určení otcovství může soud předběžným opatřením uložit žalovanému muži, aby platil výživné v nezbytné míře (§ 76 odst. 1 písm. a/, § 102 o. s. ř.). Toto opatření může nařídit i bez návrhu (§ 75 odst. 1 o. s. ř.), protože spojené řízení podle ustanovení § 113 odst. 2 o. s. ř. se až na příslušnost soudu řídí ustanoveními pro řízení ve věcech péče o nezletilé (§ 81 odst. 1 o. s. ř.). Toto opatření může soud nařídit, má-li osvědčeno, že muž, proti němuž je podána žaloba o určení otcovství a na němž je žádáno placení výživného, souložil s matkou dítěte v rozhodné době pro početí dítěte (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 53/1964 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR). V rozporu s účelem právní úpravy předběžných opatření podle ustanovení § 74 a násl. o. s. ř. jsou taková rozhodnutí, jimiž se ukládá žalovanému, aby platil výživné i za dobu minulou. Má proto soud stanovit počátek této platební povinnosti zpravidla ode dne rozhodnutí o předběžném opatření (viz V/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, str. 209).

Uvedená předběžná opatření jsou nařizována zřídka, a to vesměs na návrh obsažený již v žalobě o určení otcovství. K nařízení předběžného opatření bez návrhu soudy nepřikročují, ačkoliv z některých spisů vyplývá, že výživu dítěte bylo třeba neprodleně zajistit.

Je závažným pochybením, jestliže některé soudy o návrzích na nařízení předběžných opatření vůbec nerozhodnou, a to ani kladně ani záporně. V jiných případech je toto opatření nařízeno teprve po značném časovém odstupu, zejména po znaleckém dokazování, ačkoliv zákonné předpoklady pro jeho nařízení byly dány již v dřívější době.

Ve věci sp. zn. 5 C 686/74 okresního soudu v Jablonci nad Nisou bylo nařízeno předběžné opatření placením výživného teprve po obsáhlém dokazování, a to provedením důkazu krevní zkouškou a posudkem z oboru genetiky, ačkoliv styky matky se žalovaným mužem byly již dříve doloženy.

Výše výživného stanoveného předběžným opatřením musí odpovídat ustanovení § 76 odst. 1 písm. a) o. s. ř., podle něhož lze uložit účastníku řízení, aby platil výživné v nezbytné míře.

Je nadbytečné nařizovat předběžným opatřením, že se dítě ponechává ve výchově matky, když dítě v péči matky je a jiná úprava výchovy ani nepřichází v úvahu.

8. Písemná vyhotovení rozhodnutí o určení otcovství nebo o popření otcovství někdy neodpovídají ustanovení § 157 o. s. ř.

V záhlaví rozsudků dochází k pochybením již při označení účastníků a jejich zástupců. Velmi často se opomíjí uvádění zaměstnání účastníků, třebaže jde o údaj, který má být v řízení důsledně zjišťován a při vyhotovování rozsudků musí být tedy znám. Zastupuje-li nezletilého opatrovník ONV (MěstNV), je třeba tuto skutečnost v záhlaví rozsudku uvést. Žalovaným v řízení o určení otcovství podle ustanovení § 55 zák. o rod. není zemřelý domnělý otec, nýbrž opatrovník, kterého soud ustanovil. 15) Jestliže do řízení, v němž žalobu o určení otcovství podalo nezletilé dítě (§ 54 odst. 1 zák. o rod.), vstoupila matka jako vedlejší účastnice (§ 93 o. s. ř.), musí to být patrné ze záhlaví rozsudku. V označení předmětu řízení nebývá uvedeno, že nejde jen o určení otcovství, ale i o výchovu a výživu nezletilého dítěte (§ 113 odst. 2 o. s. ř.). Ojedinele bývá projednávaná věc označována jako „zjištění otcovství“, ačkoliv zákon o rodině tento pojem nezná.

Požadavek přesnosti výroků rozsudku o určení otcovství a popření otcovství je zdůrazněn tím, že je pokladem pro zápis v matrice (v knize narození). 16)

Pokud jde o odůvodnění rozsudků lze uvést, že větší pozornost bývá věnována odůvodnění rozsudků o určení otcovství, kdežto odůvodnění rozhodnutí ve věcech popření otcovství bývají mnohdy stručná a nepřesvědčivá, zřejmě i proto, že v těchto věcech nebývají obvykle podávána odvolání. Úplného odůvodnění každého rozhodnutí ve věci je však třeba bez ohledu na to, zda lze očekávat podání odvolání proti němu, protože řádné odůvodnění může být významné např. pro případné pozdější řízení o návrhu na obnovu.

Není pochyb o tom, že řádné a přesvědčivé odůvodnění rozsudku, zejména ve věcech určení otcovství, klade na soudce značné nároky. Hlavním nedostatkem odůvodnění rozhodnutí v těchto věcech bývá, že soudy po uvedení obsahu jednotlivých důkazů uvádějí zjištění rozhodných skutečností, aniž by provedené důkazy hodnotily zákonu odpovídajícím způsobem. Stále ještě soudy používají souhrnných zjištění, přičemž mnohdy z písemné odůvodnění rozsudku nevyplývá, na základě kterého důkazu pokládá soud jednotlivé skutečnosti za zjištěny a proč z jiných důkazů odpovídající závěry nevyvodil. Skutečnostmi, které má soud za prokázána (§ 157 odst. 2 o. s. ř.), jsou jen ty skutečnosti, o nichž po předchozím hodnocení provedených důkazů jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti (§ 132 o. s. ř.) soud výslovně v odůvodnění rozsudku uvedl, že je pokládá za prokázané, na rozdíl od ostatních tvrzení, údajů a zpráv, které za prokázané nepokládá a o nichž výslovně v odůvodnění rozsudku uvedl, proč k nim nevzal zřetel. 17) Také právní posouzení věci bývá někdy omezeno jen na citaci příslušných zákonných ustanovení a někdy v rozsudku vůbec chybí.

Odůvodnění rozhodnutí ve spojeném řízení o výchově a výživě dítěte podle ustanovení § 113 odst. 2 o. s. ř. bývá často kusé a nepřesvědčivé, což mnohdy souvisí s nedostatky při zjišťování skutečného stavu věci. Nedostatečná jsou odůvodnění rozsudků, jimiž soud schvaluje dohodu o výchově a výživě dětí. Pro rozhodnutí soudu o schválení takové dohody platí stejné zásady jako pro jiná rozhodnutí soudů o výchově a výživě nezletilých dětí. Je třeba mít na zřeteli, že nedostatky v odůvodnění takových rozsudků mohou značně ztížit posouzení změny poměrů v případě návrhu an změnu výchovy nebo výživy.

9. Také rozhodování o náhradě nákladů řízení (§ 151 o. s. ř.) nebývá ve věcech určení otcovství

věnována potřebná pozornost.

V těch případech, kdy je žalobě nezletilého žalobce o určení otcovství vyhověno, přicházelo by v úvahu použití ustanovení § 142 odst. 1 o. s. ř. Vzhledem k tomu, že nezletilým žalobcům zpravidla náklady nevznikají, rozhodují soudy tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Jestliže v těchto věcech nezletilý žalobce úspěch neměl, je správně používáno ustanovení § 150 o. s. ř. s poukazem na důvody zvláštního zřetele hodné na straně žalobce. V řízení o popření otcovství je přiznání náhrady nákladů řízení úspěšnému účastníkovi rovněž výjimkou, neboť tento účastník se zpravidla nároku na náhradu nákladů řízení vzdá a soudy rozhodují tak, že účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení. 18)

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení dochází dosud k některým pochybením. O náhradě nákladů řízení není někdy rozhodnuto a ani z odůvodnění rozhodnutí nebývá patrné, proč se tak nestalo. V jiných případech sice o náhradě nákladů řízení rozhodnuto je, avšak tento výrok rozsudku není odůvodněn nebo je odůvodněn vadně. zejména použití ustanovení § 150 o. s. ř. o výjimečném nepřiznání náhrady nákladů řízení by mělo být vždy náležitě zdůvodněno.

Ve věci sp. zn. 12 C 796/77 okresního soudu v Liberci byl výrok o nepřiznání náhrady nákladů řízení žalovanému, který měl v řízení o určení otcovství plný úspěch, zcela nesprávně zdůvodněn poukazem na to, že má možnost nárok na náhradu nákladů řízení uplatnit proti skutečnému otci.

Ve věci sp. zn. 7 C 857/77 okresního soudu v České Lípě nebyla v řízení o popření otcovství žádnému z účastníků přiznána náhrada nákladů řízení s poukazem na ustanovení § 142 odst. 2 o. s. ř., které ovšem dopadá jen na případy částečného úspěchu ve věci, jež ve věci popření otcovství nepřichází v úvahu.

Podle ustanovení § 148 odst. 1 o. s. ř. stát má proti účastníkům právo na náhradu nákladů řízení, které platil (pokud u nich nejsou předpoklady pro osvobození od soudních poplatků) podle výsledků řízení. Jestliže tedy žalovaný v řízení o určení otcovství měl ve věci plný úspěch, nelze mu uložit, aby nahradil státu náklady řízení, zpravidla znalečné. 19)

Ve věci sp. zn. 4 C 199/77 okresního soudu v Benešově byl žalovaný, který měl v řízení plný úspěch, uznán povinným nahradit státu znalečné s odůvodněním, že znalecké posudky byly prováděny v jeho zájmu. zájem účastníka by mohl být rozhodný pro složení zálohy na náklady provádění důkazů podle ustanovení § 141 odst. 1 o. s. ř., nikoliv však pro rozhodnutí o náhradě nákladů řízení státu podle ustanovení § 148 odst. 1 o. s. ř.

10. Podle ustanovení § 17 písm. f) aa) jednacího řádu pro okresní a krajské soudy 20) jsou soudy povinny sdělovat místnímu národnímu výboru pověřenému vést knihu narození skutečnost, že došlo k určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů před soudem, a rozhodnutí, jímž bylo určeno nebo popřeno otcovství. Tuto povinnost soudy zpravidla plní na vzoru č. 76 a 80 o. s. ř.; jen výjimečně nebyla tato povinnost splněna, popřípadě není ze spisu patrné, zda byla splněna. Nesvědčí o dobré práci soudů případy, když teprve po vydání rozsudku je třeba zjišťovat údaje potřebné pro tato oznámení, nebo když národní výbory, pověřené vedením matrik, takové oznámení, musejí ugovat.

Průzkumem bylo zjištěno více případů, kdy soudy neplnily povinnosti vyplývající pro ně z ustanovení § 17 písm. g) aa) uvedeného jednacího řádu zasílat rozhodnutí o určení nebo popření otcovství soudům péče o nezletilé nebo příslušnému oddělení téhož soudu.

1) Předchozí výklad základních otázek řízení o určení otcovství a o popření otcovství je obsažen v Rozboru a zhodnocení úrovně občanského soudního řízení ve vybraných druzích soudní agendy, Pls 5/66 bývalého Nejvyššího soudu (uveřejněném ve sborníku Nejvyššího soudu ČSSR „Nejvyšší soud o

občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 61-66) a v Rozboru a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudů prvního stupně, Prz 36/67 bývalého Nejvyššího soudu (uveřejněném v tomtéž sborníku; viz str. 168-172).

2) tj. v době, od které neprošlo od narození dítěte méně než 180 dní a více než 300 dnů

3) Viz Rozbor a zhodnocení úrovně občanského soudního řízení u soudů prvního stupně ve vybraných družích soudní agendy, Pls 5/66 bývalého Nejvyššího soudu, uveřejněný ve sborníku I Nejvyššího soudu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 65.

4) Viz k tomu rozhodnutí uveřejněné pod č. 4/1978 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

5) Jednací řád pro okresní a krajské soudy byl vydán instrukcí ministerstva spravedlnosti ČSR z 5. 6. 1973 č. j. 417/73-L, uveřejněnou v částce 5-6/1973 Sbírky instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR; oznámení o jejím vydání bylo uveřejněno v částce 19/1973 Sb V Slovenské socialistické republice byl vydán Spravovací poriadok pre okresné a krajské súdy, a to instrukcí ministerstva spravedlnosti SSR z 18. 6. 1973 č. 15/1973 - L, uveřejněnou v částce 5/1973 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR; oznámení o jejím vydání bylo uveřejněno v částce 19/1973 Sb; má rovněž shodnou přílohu č. 3.

6) Ministerstvo spravedlnosti SSR vydalo v roce 1971 instrukci k provádění krevních zkoušek ve věcech určení a popření otcovství; tato instrukce č. 4/1971 byla uveřejněna v částce 8 ročníku 1971 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR.

7) Srov. Rozbor a zhodnocení rozhodování soudů o výchově a výživě nezletilých dětí, [Pls 4/67](#) bývalého Nejvyššího soudu, uveřejněný ve sborníku Nejvyššího soudu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, zejména str. 210-224.

8) Jako v předchozí poznámce srov. zejména str. 224-248 citovaného sborníku.

9) v SSR generálního prokurátora SSR

10) v SSR viz § 15 písm. b) zákona č. 132/1975 Sb.

11) Srov. i rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek

12) Viz sborník „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 63.

13) Viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 82/1970 Sbírky soudních rozhodnutí.

14) Viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 65/1968 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.

15) Viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 5/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

16) Výrok rozsudku o určení otcovství zní obvykle: „1. Určuje se, že žalovaný, nar., syn (otce) a (matky), roz..... 2. Nezletilý se svěruje do výchovy matky. 3. Žalovaný je povinen platit na výživu tohoto nezletilého k rukám matky měsíčně Kčs počínaje dne, a to vždy do dne každého měsíce předem. Dlužné výživné za dobu od do v částce Kčs je povinen splácet měsíčně ve splátkách po Kčs měsíčně zároveň s běžným výživným, počínaje měsícem pod ztrátou výhody splátek“. Výrok rozsudku o popření otcovství zní obvykle: „Žalobce

....., nar., není otcem dítěte, narozeného dne z matky rozené" (viz k tomu příručku ministerstva spravedlnosti ČSR, svazek 36 z roku 1976 „Příprava soudního jednání, soudní jednání, provádění důkazů ke zjištění skutečného stavu věci a rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu prvního stupně, str. 41“).

17) Viz sborník „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 139.

18) Viz sborník „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvím“, SEVT, Praha 1974, str. 126.

19) Srov. i rozhodnutí uveřejněné pod č. 34/1979 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek

20) Jednací řád pro okresní a krajské soudy byl vydán instrukcí ministerstva spravedlnosti ČSR z 5. 6. 1973 čj. 417/73-L, uveřejněnou v částce 5 až 6/1973 Sbírkou instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR; oznámení a jejím vydáním bylo uveřejněno v částce 19/1973 Sb. Ve Slovenské socialistické republice byl vydán Spravovací poriadok pre okresné krajské súdy, a to instrukcí ministerstva spravedlnosti SSR z 18. 6. 1973 č. 15/1973-L, uveřejněnou v částce 5/1973 Zbierky inštrukcí a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR; oznámení o jejím vydání bylo uveřejněno v částce 19/1973 Sb).